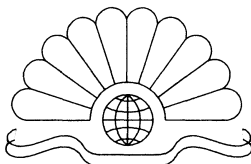

Інститут педагогіки
Національної академії педагогічних наук України
Київська гімназія східних мов № 1–
Асоційована школа ЮНЕСКО

**Україна, українська мова –
світ ХХІ століття у діалозі
культурно-мовних, морально-
громадянських цінностей
особистості та педагогічних систем**

*Дванадцята Всеукраїнська науково-практична
конференція
(25 жовтня 2019 року, м. Київ)*

Київ–2019

УДК 316.722:81'271+(008:17.026)

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Васьківська Г. О., *д-р пед. наук, проф.*; **Косянчук С. В.**, *канд. пед. наук*;
Кизенко В. І., *канд. пед. наук*; **Проскура О. І.**;
Савченко М. П.; **Масловська Л. Г.**;
Павлова Л. М., *методист, коорд. досл.-експ. роботи*
в Київській гімназії східних мов № 1.

Україна, українська мова – світ ХХІ століття у діалозі культурно-мовних, морально-громадянських цінностей особистості та педагогічних систем : ел. зб. статей за матеріалами Дванадцятій Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Київ, 25 жовт. 2019 р. / [за наук. ред. Г. О. Васьківської]. Київ : Педагогічна думка, 2019. 588 с. (Серія: Дидактика: теорія і практика).

ISBN 978-966-644-487-8

УДК 316.722:81'271+(008:17.026)

До збірника увійшли матеріали Дванадцятій Всеукраїнської науково-практичної конференції «Україна, українська мова – світ ХХІ століття у діалозі культурно-мовних, морально-громадянських цінностей особистості та педагогічних систем». Основна тематика представлених доповідей відповідає напрямам роботи конференції: «Розвиток культурно-мовних та морально-громадянських цінностей особистості у діалозі педагогічних систем сучасності», «Розвиток культурно-мовних цінностей особистості у педагогічних системах іншомовної освіти, у міжкультурній комунікації», «Етнонаціональні цінності у діалозі української, східних та англослов'янських культур народів в інноваційних та традиційних педагогічних практиках», «Демократичний культурно-освітній простір як умова засвоєння культурно-мовних та морально-громадянських цінностей особистості громадян-патріотів України».

Для науковців, аспірантів, магістрантів, викладачів і студентів вищих закладів освіти, педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти, усіх тих, хто причетний до освітньої галузі.

*За достовірність фактів, прізвищ, наведених дат, найменувань,
цифрових даних відповідальність несуть автори публікацій.*

ISBN 978-966-644-487-8

© Педагогічна думка, 2019.

© Автори матеріалів, 2019.

Фідкевич Олена Львівна,
кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник відділу
навчання мов національних меншин
та зарубіжної літератури
Інституту педагогіки НАПН України,
м. Київ

ДО ПРОБЛЕМИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ДОСВІДУ БАГАТОМОВНОСТІ У ШКІЛЬНІЙ ОСВІТІ

Актуалізація проблеми багатомовності в сучасному світі обумовлюється як процесом глобалізації і необхідністю міжнаціонального спілкування, так і завданням збереження мов національних меншин. Україна – поліетнічна держава, у якій крім українців проживає більше сотні етнічних груп: угорці, румуни, болгари, греки, росіяни та ін.

Ключові слова: загальна середня освіта; багатомовність в освіті України.

Розвиток мов національних меншин є важливим чинником культурного взаємозбагачення і консолідації громадян України, що сприяє розвитку громадського взаєморозуміння в умовах полікультурного ситуації в Україні. З перших років незалежності розвитку мов національних меншин приділялося достатньо уваги, зокрема, створювалися школи з навчанням мов національних меншин.

Утім, модернізація шкільної освіти в Україні, прагнення України до входження у європейський освітній простір потребує перегляду підходів до навчання мов, як іноземних, та і мов національних меншин. Наразі обговорюється проблема реалізації багатомовної освіти

Багатомовність як педагогічне явище, його вплив на когнітивний розвиток дитини досі є предметом наукових та суспільно-громадянських дискусій. На межі XIX–XX ст. багато лінгвістів, педагогів та психологів негативно ставилися до багатомовності (С. Лорі, Д. Саєр).

У 1935 р. Л. Виготський висунув тезу про позитивний вплив багатомовності на мислення і когнітивний рівень розвитку людини У 60-х-80-х рр. на підґрунті експериментальних досліджень вчені довели когнітивні і соціокультурні переваги багатомовності і дійшли висновку, що велике значення для ефективності запровадження багатомовності має організація навчального процесу, комфортні умови її реалізації. (Е. Піл та В. Ламберт, М. Сигуан та У. Маккі, С. Крашена, Ф. Грожан, В. Кук, Дж. Каммінз).

Зважаючи на процеси глобалізації та мультикультурної комунікації у кінці ХХ ст. європейська «мовна освіта» передбачає не тільки опанування державної мови (яка може збігатися, або не збігатися з рідною), мов міжнародного спілкування, але й мов національних меншин, регіональних, мов мігрантів. А отже, багатомовність у європейському освітньому просторі має на меті формування в учнів індивідуальної багатомовності як комплексної здатності послуговуватися кількома мовами. Наразі термін «багатомовність» означає застосування у навчальному процесі трьох мов: державної, мови, рідної учням, та міжнародної. Багатомовна освіта в інтерпретації Ради Європи означає спосіб навчання, який передбачає не тільки опанування кількох мов як систем, а й їх використання і як засобів навчання предметного змісту немовних предметів.

Нині багатомовна освіта школярів у країнах Європи – комплексна галузь, що активно розвивається: в її основі теорія, що багатомовність особи виникає в процесі розширення мовного досвіду людини, починаючи від рідної мови, яка використовується здебільшого в сім'ї, до опанування мов інших народів, виучуваних в школі чи безпосередньо в мовному оточенні. Людина не фіксує ці мови відокремлено одну від одної, а формує багатомовну комунікативну компетентність на основі знань та усього мовного досвіду, в якому мови взаємопов'язані і взаємодіють.

Перед системою освіти України стоїть завдання адаптації до існуючих європейських реалій і створення умов для забезпечення школярів якісною освітою, в контексті якої передбачено збалансоване використання різних мов із метою формування громадянина України здатного до міжкультурного спілкування з використанням виучуваних у процесі навчання мов. Саме багатомовність як педагогічне явище надасть більше можливостей для якісного навчання державної мови, мов сусідів та іноземних мов для повноцінного міжкультурного спілкування, збереження етнокультурної ідентич-

ності представників національних меншин, забезпечення успішності, конкурентоспроможності громадян України.

Отже, суспільство все більш приходить до розуміння того, що створення мультилінгвальних або білінгвальних закладів загальної середньої освіти є доцільнішим, аніж формування навчальних закладів із навчанням виключно мовою національної меншини, адже не завжди є можливість забезпечити такі школи фахівцями зі всіх дисциплін, які б були носіями мови національної меншини чи володіли нею на рівні носія. Окрім того існує ризик, що випускники таких шкіл опиняться у мовній ізоляції, яка знизить їх кар'єрні можливості на відміну від випускників загальноосвітніх навчальних закладів, навчання в яких здійснюється декількома мовами.

Українська законодавча база не суперечить основним ідеям мультилінгвізму та полікультуралізму і не створює перешкод для їх запровадження [1–7].

Наразі на законодавчому рівні в Україні створені умови для розвитку мультилінгвальної (білінгвальної) освіти, але існують певні проблеми у системній практичній організації такого навчального процесу. Для подальшого становлення та покращення розвитку мультилінгвальної освіти стає необхідним вивчення досвіду багатонаціональних країн, де ці проблеми успішно розв'язуються, а також досвіду навчальних закладів України, які працюють за цією системою, з метою розповсюдження цього досвіду на всій її території.

І хоч проблеми, пов'язані із застосуванням багатомовного навчання, дійсно серйозні, є підстави твердити, що воно – за належної організації і методичного забезпечення – сприятиме зростанню рівня навчальних досягнень школярів. Про це свідчить вже існуючий досвід роботи цілого ряду навчальних закладів України. Наразі в експериментальних школах України за ініціативи МОН України і за підтримки Верховного Офісу комісара ОБСЄ з питань національних меншин запроваджено експеримент у школах Чернівецької, Одеської, та Закарпатської областей з метою вивчення проблеми багатомовності та її реалізації зважаючи на поліетнічний характер їх населення.

Багатомовна освіта в цих областях реалізується за різними схемами, відповідно до завдань які є актуальними для кожного регіону.

Дослідження, які проводяться у ході цього експерименту доводять, що програми мультилінгвального навчання, які довели свою ефективність у багатьох європейських країнах мають перспективу застосування в Україні. До позитивних результатів застосування багатомовної освіти відносимо: підвищення рівня володіння державною та рідної для учнів мов, формування у школярів розвиток міжкультурної компетентності учнів, міжнаціональної толерантності.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про засади державної мовної політики». Закон прийнято 03.07.2012 № 5029-VI (ст. 20). URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/5029-17>
2. Закон України «Про національні мови в Україні». Закон прийнято 25 червня 1992 р. № 2494-XII (ст. 6). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2494-12>
3. Закон України «Про освіту». Закон прийнято 23 травня 2017 р. (ст. 7). URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1060-12>
4. Закон України «Про ратифікацію Європейської хартії регіональних мов або мов меншин». Закон прийнято 15 травня 2003 р. № 802-IV. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/802-15>
5. Закон України «Про ратифікацію Рамкової конвенції Ради Європи про захист національних меншин». Закон прийнято 9 грудня 1997 р. № 703/97-ВР. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/703/97-%D0%B2%D1%80>
6. Конституція України. Прийнята 1996 р. (Ст. 10, 53). URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
7. Рамкова конвенція Ради Європи про захист національних меншин. Конвенцію прийнято 1 лютого 1995 р. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_055